

Literatura.

Dr. Engliš: „Daň z převodu statků a z pracovních výkonů a daň přepychová“ (Brno 1919); Dr. Novotný: „Daň z obratu a daň přepychová“ (poslední vydání r. 1926); Chochole: „Umsatz- und Luxussteuer“ (Prager Archiv); dále příslušná část v Drachovského „Přehledu“; z cizích nejvýznačnější: Popitz: „Kommentar zum Umsatzsteuergesetz“; M. Garde: „L'impôt sur le chiffre d'affaires“.

Karel Martínek.

Daň potravní na čáře.

1. Všeobecně. 2. Předmět a výše daně. 3. Platební povinnost. 4. Průvoz zboží. 5. Kontrola a zvláštní povinnost pro účely daně. 6. Paušalování. 7. Svobodná skladiště. 8. Ustanovení trestní a propadnutí zboží. 9. Vymáhání a promlčení daně.

1. **Všeobecně.** D. p. n. č. trvá v nynější své struktuře již od zavedení svého čís. pat. z 25. V. 1829 a byla součástí „všeobecné potravní daně“, upravené stejnoměrně tímto patentem v bývalých zemích rakouských.

Uvedený patent rozlišoval — pokud se týče daně a způsobu jejího vybírání — dvě skupiny míst, a to t. zv. města pro vybírání potravní daně za uzavřená prohlášená, zkráceně „uzavřená města“ a ostatní obce — venkov.

Za uzavřená města byla původně prohlášena města zámožnější, s vyvinutým obchodem a průmyslem, jako na př. Vídeň, Linec, Praha, Brno, Terst, Lvov a j.

Byla vytvořena fikce, jakoby tato města byla obemknuta čarou, která — pokud města byla obklíčena hradbami — spadala v jedno s přirozenou hranicí hradeb; daň platili poplatníci při překročení této myšlené čáry, odtud právě odvozuje se název této daně: „Daň potravní na čáře“.

Podle patentu podléhaly na venkově této dani nápoje (víno, vinný a ovocný mošt, pivo), lihoviny, dobytek a maso, v uzavřených městech kromě toho ještě mnohé jiné předměty, jež nebylo možno na venkově dobře daní zachytiti a jež přece logicky byly vhodným doplňkem ostatních spotřebních daní, jako drůbež, ryby, obilí, čítné potraviny, dále i otop (uhlí, dříví).

Podobně jako v ostatních hlavních městech byl zvolen i pro Prahu a Brno systém d. p. n. č., t. j. vybírání její na obvodu města v bývalých městských branách. Obvykle nešlo při tom o zavedení nové daně, neboť v podobné formě vybírala jednotlivá města v branách svých vlastní dávky (clo)

celkem z týchž předmětů, na které se vztahovala shora uvedená státní d. p. n. č. (na př. v Praze pražské obecní mýto). Při zavedení státní d-ě p. n. č. byla poskytnuta městům náhradou za současné zrušení zmíněných obecních dávek obecní přírážka k státní dani; mimo to vybírány byly pro obce různé dávky obecní, jako hlavně dávky z lihovin, a v Praze zvláště i t. zv. dlažebné.

Sazby státní daně nebyly celkem měněny. D. p. n. č. vybírána byla časem v režii státní nebo bývala propachtována v dražbě soukromým nájemcům a konečně byla z volné ruky přenechávána obcím do pachtu na tříleté období.

V Praze vybíral stát potravní daň sám ve své režii až do r. 1862, po té byla daň vybírána soukromými pachtýři, od 1. I. 1878 byla pachtýřkou obec Pražská až do konce června 1916, kdy dřívější pacht byl proměněn v t. zv. městskou režii. Vzhledem k tomu, že d. p. n. č. vlivem různých nepříznivých poměrů byla ve všech uvedených uzavřených městech se střídavým úspěchem vybírána, bylo nutno přikročiti k reformě a k jakési unifikaci této daně. To se stalo zákonem ze dne 14. IV. 1920, č. 264 Sb., a prov. nařízením ze dne 26. IV. 1920, č. 265 Sb.

Nová reforma této daně nehledíc k úpravě formální spočívá v tom, že počet poplatných předmětů byl obmezen, a to téměř výlučně na potraviny a některá krmiva, a že sazby byly spravedlivěji odstupňovány.

D. p. n. č., vybíraná nyní v Praze, Brně a Bratislavě státními orgány, zahrnuje v sobě jednak všeobecnou daň nápojovou a daň z masa, upravené zvláštními novými zákony, jednak zvláštní daň, vybíranou jen v těchto městech z různých předmětů (téměř vesměs potravin), jež jsou vyjmenovány v sazebníku, tvořícím součást zákona o d-i p. n. č.

Tímto zákonem byla státní finanční správa zmocněna, aby rozšířila d. p. n. č. v uvedených městech na části těchto měst, ležící doposud mimo čáru, jakož i na předměstské obce a aby prohlásila i další města za uzavřená pro vybírání této daně, pokud tato města sama nebo s předměstskými obcemi mají více než 80.000 obyvatelů. Na základě tohoto zmocnění byl pak postupně vládními nařízenými ze dne 22. XII. 1920, č. 674 Sb., 20. XII. 1923, č. 246 Sb., a 11. I. 1923, č. 8 Sb., obvod d-ě p. n. č. v těchto městech podle zvláštních místních poměrů rozšířen a běh nové čáry potravní daně

přesně vyznačen v příloze vládního nařízení, pozůstávající z plánu a z podrobného popisu; na obvodech čáry potravní daně byly pak v přiměřených vzdálenostech postaveny sloupys nápisem „Čára potravní daně“.

Při příležitosti přeložení čáry bratislavské potravní daně bylo na přání, vyslovené mnohými zájemci, zejména z obvodu Velké Prahy, v § 3 cit. vládn. nař. ustanoveno, že za území d-ě p. n. č. považují se také pozemkové plochy, ležící sice mimo obvod potravní daně, náležející však ke katastru obcí, pojatých do obvodu potravní daně a to ohledně zemědělských plodin z těchto pozemků pocházejících za tím účelem, aby tyto plodiny byly osvobozeny od d-ě p. n. č.

Tohoto ustanovení možno použití též pro čáru potravní daně v Praze a Brně.

Agendu d-ě p. n. č. obstarávají nyní v I. stolici v Praze a v Brně okresní finanční ředitelství, v Bratislavě finanční ředitelství, v II. stolici zemské finanční ředitelství v Praze a v Brně a generální finanční ředitelství v Bratislavě, v III. stolici ministerstvo financí; generální finanční ředitelství v Bratislavě je mezi jiným také ve věcech d-ě p. n. č. druhou a poslední stolicí správní.

Od 1. I. 1921 až do 31. X. 1927 obstarával v Praze agendu d-ě p. n. č. zvláštní úřad: „Ředitelství potravní daně v Praze“, jež bylo dnem 1. XI. 1927 sloučeno s okresním finančním ředitelstvím v Praze.

K výkonu služby u d-ě p. n. č. v Praze, Brně a Bratislavě přiděleno je t. č. asi 150 úředníků (ze sboru důchodkové kontroly), a asi 480 podúředníků (ze sboru finanční stráže). Organizace úřadů d-ě p. n. č. spočívá na vládním nařízení z. 22. XII. 1920, č. 675 Sb.

Činnost orgánů potravní daně, přidělených k úřadům d-ě p. n. č., zřízeným jednak na obvodu čáry potravní daně, jednak na nádražích uvnitř uzavřených míst (s d-i p. n. č.), je dosti rozmanitá; personál potravní daně vybírá na př. v Praze kromě d-ě p. n. č. všeobecné daně nápojové (z vína hroznového, ovocného, limonád, minerální a sodové vody a z piva) a daně z masa pro stát ještě paušalovanou daň z obratu u vína a u masa a kontroloval do konce r. 1926 zvláštní dávku z vína v lahvích, nyní dávku ze šumivého vína. Pro zemi vybírá zemskou dávku z piva a zemskou přírážku k dani z vína, pro obec Pražskou pak kromě 50% přírážky k d-i p. n. č. a k dani z masa samostatné obecní dávky: dlažebné, obecní dávku z piva, lihovin,

cukru a konečně poplatky za zdravotní prohlídku masa, zvěře a drůbeže.

Tak bylo na čáře potravní daně v Praze vybráno v roce 1926:

pro stát	87,503.023 Kč
„ zemi	10,110.395 „
„ obec Pražskou.	39,615.447 „
úhrnem	137,228.865 Kč

Osobní a věcný náklad na instituci d-ě p. n. č. činí podle státního rozpočtu na r. 1928 (po vyloučení náhrady, placené obcemi za vybírání obecních dávek při potravní dani v částce 1,800.000 Kč) asi 10,000.000 Kč.

Podle téhož rozpočtu prelinuje se u úřadů d-ě p. n. č. ve všech třech městech jen pro stát tento roční příjem: na všeobecné dani nápojové 45,000.000 Kč, na dani z masa 23,500.000 Kč a na d-i p. n. č. (z ostatních věcí, t. j. položek 2 až 23 sazebníku) 18,500.000 Kč.

Nutno zdůrazniti, že zvláštní význam d-ě p. n. č. spočívá v tom, že zároveň s touto daní možno pro jmenované obce vybírat vedle obecní přírážky též rozmanité samostatné obecní dávky, k jichž vybírání by obce byly nuceny vydržovati svůj zvláštní aparát. Tímto opatřením je docíleno toho, že toliko jedním personálem (státním) vykoná se dvojí úkol (vybírání daně pro stát a přírážek a samostatných dávek pro obce). Obcím dostává se tím vydatného zdroje příjmů, jež nelze snad žádným jiným způsobem nahraditi.

2. **Předmět a výše daně.** Dani podléhají předměty, vyjmenované v sazebníku, tvořícím součást zákona o d-i p. n. č. Jde tu především v položce 1 o dobytek a maso, z něhož se vybírá také na venkově daň z masa a paušalovaná daň z obratu. Daň se vybírá podle sazeb a ustanovení zákona o dani z masa ze 14. IV. 1920, č. 262 Sb. (o tom, jak se tato daň platí při dovozu těchto předmětů do uzavřeného místa, viz heslo Daň z masa). V položkách 2 až 22 sazebníku uvedeny jsou různé předměty, sloužící s výjimkou položky 17 a 22 k lidské potravě nebo její přípravě (drůbež, zvěřina, ryby, máslo, jedlé tuky, sýry, vejce, ovoce, zelenina, luštěniny), daň se tu platí v částkách od 0.01 Kč až nejvýše 1 Kč za kus, po případě 1 kg zboží, podle položky 23 podléhá dani pivo při dovozu přes čáru potravní daně v částce 3 Kč za 1 hl, kteroužto sazbou zdaňuje se kromě všeobecnou dani nápojovou také pivo, vyrobené v území čáry potravní daně, pokud je k lidskému požívání způsobilé. Konečně podléhá potravní dani

také víno, mošt a jiné šťávy z hroznů a víno, mošt a vůbec šťávy z jiného ovoce. Daň se vybírá podle sazeb a ustanovení zákona o všeobecné dani nápojové z 25. IX. 1919, č. 533 Sb. a novely tohoto zákona z 22. XII. 1920, č. 677 Sb.

Ministr financí je podle § 4 zákona zmocněn, rozšířiti potravní daň na zvířata, jež by na uzavřeném území byla za účelem prodeje ve větším rozsahu chována, jakož i na předměty podle sazebních položek 2 až 11, pokud se týče 13 až 16, jež by na tomto území byly vyráběny; při tom může ministr financí stanoviti nařízením způsob placení daně.

3. Platební povinnost. Každý, kdo dopravuje poplatné zboží do obvodu čáry potravní daně, je povinen zaplatiti tuto daň, a to zpravidla při překročení čáry nebo uvnitř území potravní daně před výstupem z prostoru, vykázaného pro vybírání daně.

Po stránce daňové je naprosto lhostejno, k jakému účelu se poplatného předmětu v území čáry potravní daně použije; daň nutno zaplatiti za všech okolností, ať se poplatné zboží v uzavřeném území přímo spotřebuje, na př. jako potraviny, ať se ho použije k přípravě jiného zboží (vína k výrobě brandy), ať se třeba takový předmět zničí, zkazí nebo se stane nezpůsobilým k požívání nebo konečně ať se opět vyveze z území čáry potravní daně (vyjímajíc průvoz zboží, zákonem a prováděcím nařízením zvláště upravený). Zásadou tu je, že d. p. n. č. zaplacená se nevrací a orgánové potravní daně samozřejmě se nestarají a nemohou starati o to, jakým způsobem poplatník naloží se zbožím na čáře potravní daně odbaveným.

Formální postup zdaňování na čáře potravní daně je upraven v § 5 zák. Podle odst. 4. tohoto paragrafu musí strana, má-li za to, že vybíráním daně co do sazebního posuzování zboží nebo co do množství váhy je zkrácena, podati své námitky úřadu ihned, pokud zboží ještě je v úředním řízení.

Sazební posuzování zboží zahrnuje v sobě podle svého pojmu nejen vlastní tarifování zboží podle sazby, vydané k zákonu, nýbrž současně i výrok úřadu o tom, že zboží podléhá v zásadě d-i p. n. č., a proto se pak zařazuje pod tu kterou položku sazebníku vzhledem ke své podstatě a povaze.

Nepodá-li strana námitek, pokud zboží je ještě v úředním řízení, ztrácí právo, bráti zaplacenou daň v odpor, vyjímajíc možné početní chyby.

D. p. n. č. se nevybírám: 1. nedosahuje-li

daň s přírážkami z každého druhu zboží podle sazby alespoň 20 h.,

2. z „*corpora delicti*“ za podmínek, stanovených prováděcím nařízením a

3. když drobný dobytek (telata a hříbata do 85 kg živé váhy, dobytek skopový, kozí a vepřový), který z hospodářských důvodů vystoupil z uzavřeného území (na př. za účelem pastvy), opět se vrací do území čáry potravní daně; podmínky stanoví prováděcí nařízení.

4. Průvoz zboží. D-i p. n. č. nepodléhá poplatné zboží, které má býti uzavřeným územím pouze převezeno. Průvozem rozumí se jen taková doprava poplatných předmětů územím čáry, při které se nečiní s takovým zbožím žádné dispoice a žádné změny. Průvoz tohoto zboží je upraven zevrubně v prováděcím nařízením, jež rozeznává pro dopravu poplatného zboží územím čáry tři způsoby: úřední doprovázku, vlastní doprovázku a t. zv. depositní řízení. Toto spočívá v tom, že poplatník ohlásí zboží a udá úřad, při kterém hodlá s tímto zbožím vystoupiti. Podle tohoto údaje vyplní úřad depositní stvrzenku, stanoví přiměřenou lhůtu pro výstup, na stvrzence vyznačí daň s přírážkami, vybere tuto jako jistotu, a odevzdá straně stvrzenku, a propustí zboží do území čáry potravní daně. Tato jistota se vrátí straně, dostaví-li se s tímto zbožím v určené lhůtě k výstupnímu úřadu. Jistota propadá, ponechá-li si strana celé zboží nebo nedostaví-li se k výstupnímu úřadu. Zůstaví-li strana v území čáry potravní daně jen část zboží ohlášeného k průvozu, musí tuto okolnost ihned při odevzdání depositní stvrzenky u výstupního úřadu ohlásiti, který jí příslušný zbytek jistoty vrátí.

5. Kontrola zboží a zvláštní povinnost uložená pro účely potravní daně. V t. zv. „kontrolním území“ (stanoveném finančním úřadem podle místních poměrů) musí každý, kdo dopravuje jakékoliv zboží směrem do uzavřeného území, finančním orgánům na vyzvání dovoliti prohlídku zboží a prokázati, zda poplatné zboží bylo zdaňeno, nebo, že zboží pochází z uzavřeného území.

Finanční správa může pro účely potravní daně zabrati nebo vyvlastniti budovy a pozemky, veřejné dopravní podniky jsou zejména povinny bezplatně poskytnouti pro úřady potravní daně potřebné místnosti a prostory.

6. Paušalování potravní daně. Ministr financí je zmocněn připustiti a paušalovati

potravní daň jednak pro zboží, jež obecnstvo ve svých zavazadlech s sebou veze nebo s sebou nese (t. č. vybírá se hlavně na nádražích za jedno zavazadlo paušální daň, počítajíc v to i obecní přírážku v částce 1 Kč), jednak v případech, kde by zdaňování zboží podle sazeb působilo straně velké obtíže (na př. tam, kde by měla býti vybírána daň z chovu zvířat na území čáry potravní daně) nebo kde by kontrola vyžadovala nepoměrného nákladu. Podle tohoto ustanovení upraveno je nyní v dohodě s poštovní správou vybírání potravní daně z poštovních zásilek, obsahujících poplatné zboží tím způsobem, že na tyto zásilky nalepují poštovní úřady v uzavřených místech zvláštní daňové známky, znějící podle váhy na různé částky, jež poštovní správa od příjemců zásilek sama vybírá a po srazce smlouvené odměny za tuto práci odvádí finanční správě, která pak provede s obcemi příslušné vyúčtování obecní přírážky.

7. Svobodná skladiště a vývoz zboží do jiného uzavřeného místa. Víno, mošt a jiné šťávy z hroznů, dále víno, mošt a vůbec šťávy z jiného ovoce dovoleno je dopravovati do uzavřeného území bez zaplacení d-ě p. n. č., jsou-li určeny pro svobodné skladiště, jež povoluje finanční správa za podmínek, stanovených zvláštními předpisy. Viz také heslo Daň všeobecná nápojová. Dopravuje-li strana do území d-ě p. n. č. zboží, zdaněné již v jiném místě s d-i p. n. č., může jí býti za podmínek, stanovených v prov. nařízení zaplacená daň vrácena až do oné částky, kterou bylo zboží v druhém místě opět zdaněno.

8. Ustanovení trestní a propadnutí zboží. Přestupky zákona o d-i p. n. č. stíhají se podle důchodkového trestního zákona, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi podle zvláštních předpisů (zák. čl. XI/1909).

Trestnost důchodkových přestupků promlčuje se ve třech letech.

Finanční správa může prohlásiti za propadlé ve prospěch státu zboží, které bylo dopraveno do uzavřeného území podloudně, nebo se kterým učiněn byl pokus podloudnictví, a to bez zřetele k tomu, komu toto zboží patří a zda-li se proti určité osobě zavede trestní řízení.

9. Vymáhání a promlčení potravní daně. Nezaplacené částky potravní daně vymáhají se týmž způsobem jako zadržené přímé daně.

O promlčení daně platí ustanovení zák. z 18. III. 1878, č. 31 ř. z.

Jan Martinec.

Daň pozemková

viz Přímé daně.

Daň rentová

viz Přímé daně.

Daň z tantiém

viz Přímé daně.

Daň z uhlí.

I. **P o d n ě t** k zavedení d-ě z u. dal ministr dr. Rašín r. 1919, když byl po prvé ministrem financí a když bylo jasno, že Republika československá s daněmi z Rakouska převzatými nevystačí. Novodobá d. z u. vznikla nejprve v Německu jako výplodek války, k uhrazení mimořádných potřeb finančních, v r. 1917 ve výši 20% z ceny uhlí, a také v Rakousku byly po té učiněny přípravy k zavedení obdobné daně.

Rašínova osnova d-ě z u. vědomě se opírala o německý vzor; stalo se tak proto, že německá d. z u. zasahovala svými účinky při dovozu německého černého uhlí a vývozu českého hnědého uhlí silně do našich poměrů, a že československou uhelnou daní měly býti účinky německé daně paralysovány.

Zvláštního povšimnutí zasluhuje okolnost, že podle důvodové zprávy k vládní osnově Rašínově byla důvodem k zavedení nové daně také úvaha, že stát má míti přiměřený podíl na výnosu přírodního bohatství uhelného, jehož zužitkování přenechává soukromým podnikatelům. Daň tato neměla tudíž míti ráz výhradně daně spotřební, nýbrž aspoň částečně daně výrobní, znamenající ekvivalent státního podílu na těžbě uhelné. Tento moment zvláště padal na váhu v době, kdy uplatňováno heslo o socialisaci dolů.

Rašínova osnova uhelné daně zůstala ležet v ministerské radě. Nebyla uskutečněna jednak pro předčasný odchod Rašínův z ministerstva, jednak proto, že tehdy se politické kruhy nemohly odhodlati k zavedení nových značných daní, a že zejména ohledně d-ě z u. vysloveny byly vážné námitky co do následků hospodářských.

II. **S t á l e** stoupající státní výdaje vynutily si na jaře 1920 zavedení uhelné daně; ale i tentokráte nestalo se tak ve formě daně, nýbrž jaksí skrytě pod jménem